

Književnost.

Hajdamaki („Kobzar“ Tarasa Ševčenka, II. del). Poem z zgodovinskim uvodom o hajdamaščini. Prevel in pojasnil Josip Abram. „Leposlovna knjižnica“ VII. zvezek. Založila „Katoliška bukvarna“ v Ljubljani. Str. 132. — Po prvem delu „Kobzarja“ — „Hajdamaki!“ Z veseljem jih pozdravljamo, ker so nam zatvorili zevajočo vrzel, katero smo čutili ljubitelji Ukrajine do najbolj poetiskega slovanskega naroda. Z njimi smo dobili poem, tipičen po formi in jedru, na sebi noseč akcent svetovnega pesnika. — Ogenj romantike plameni v „Hajdamakih“ in moč tiste divje rastoče poezije, ki čara z živimi barvami in neukročeno simboliko. Nobena gesta ni medla in brezpomembna, nobeno čustvo v njih umetno kombinirano. V kratko skiciranih scenah hajdamaških pobojev tli vse vroče sovraštvo hlopskega naroda do ljaških panov, vmes zvene razbrzdane pesmi-poskočnice na veselih pirovanjih, ves poem pa prepleta Jaremov ljubezenska zgodba, pisana z živahnostjo trubadurskih popevk. Tako zna ublažiti Ševčenko žive barve romantike z mehko muziko narodne kolomejke. Vkljub temu pa „Hajdamaki“ niso klasično delo v vsakdanjem besednem pomenu. Ako namreč razumemo klasicizem kot sklad forme in vsebine, kombiniran po strogo določenih pravilih, moramo reči, da v „Hajdamakih“ ni umerjeno niti eno niti drugo po stalnem pravilu. Instinktivno sledi pesnik samo svoji kipeči domišljiji in oblikuje v plastičnih formah pred nami poem, dihajoč tako bujno življenje, da je težko najti v klasicizmu kaj podobnega. Zato bi ob „Hajdamakih“ človek popolnoma zdvojil nad poklicem kritikov in kritikastrov, pedantovsko stikajočih za subtilnimi pogreški tehničnih in estetičnih pravil. Kajti „Hajdamaki“ so poem, ob katerem čutimo le kipenje mladosti in vrvenje narave, ki se ne da ukleniti v okorele forme. Ob njih se zavedamo resnice, da je mladost vir lepote, in v mladosti žareča narava začetek in konec poezije. — Kar se tiče slovenskih „Hajdamakov“ moramo reči, da je g. Abram kot prevajavec mojster. Prevajal je tako natančno in zvesto, da se ni izgubila skoraj nobena posebnost originala. Celotisto čudovito zvonko muziko Ševčenkovega stila, ki se zdi, da je posneti ni mogoče, je prevajavec zadel in tako popolnoma ohranil živahni kolorit originala. — Samo en primer, prevod, na slepo srečo iztrgan iz šestega speva!

V originalu:

— — Pekelnee s'vjato
po vsij Ukraini sju nič zareve;
poteče bagato, bagato, bagato
sljahetskoj krovj. Kozak ožive,
oživut' hetmani v zolotim župani,
prokinet'sja dolja; kozak zaspiva:
„Ni žida ni Ljaha!“ a v stepah Ukrajni —
daj to Bože milij — blisne bulava!“

Slovensko:

— — Peklensko slavje
po vsi Ukrajni nocej završi;
poteče ogromno, ogromno, ogromno
slahtiske krvi in kozek oživi;

ožive hetmani, vsi v zlatem župani;
vzbudi se spet sreča; zapoje kozak;
„Ni juda, ni Ljaha!“ a v stepni Ukrajni —
Bog daj, — spet zablisne bulava v zrak!

Kako gladko teče prevajavcu slovenski verz, čeprav vseskozi dobeseden prevod originala! Uvod o hajdamaščini ali kolijivščini, ki ga je prevajavec pridal „Hajdamakom“, je pisan precizno in označuje dovolj jasno zgodovinsko ozadje poema. — Svoje lepo delo je g. Abram, naš največji poznavalec ukrajinske pesmi, posvetil „Dr. Jan. Ev. Ostapu Kreku, prvoboritelju krščanske demokracije“.

Tonej Jelenič.

Zadnja kmečka vojska. Spisal Avgust Šenoa. Poslovenil L. J. „Ljudske knjižnice“ V. zvezek. Založila „Katoliška bukvarna“. — „Ljudska knjižnica“ nam je s pričujočim delom podala prevod historičnega romana „Seljačka buna“, ki je brez dvoma eno najboljših del Šenoinih. Hrvaški romancier nam je v tej povesti zapisal vso žalostno zgodovino narodovo izza dobe zadnjega kmečkega upora. Takega zdravega realizma, s kakršnim se naslajaš v tej knjigi, si človek zaželi. Epska opisovanja te očarajo. Obupni boj pri Stubici in pri Krškem, prizor v saboru je opisan, kakor da se dejanje vrši pred tvojimi očmi. In voditelj kmečkega upora! Kakor priče iz davnine ti pisatelj prikljče Matijo Gubca, Elijo Gregoriča, in to so prikazni, ki te navdajajo z vsem spoštovanjem, to so plemenite duše, boljarji. Poleg živih opisov narave nežno čustvovanje za bolelost, gorje narodovo. Kako lepo je n. pr. opisana Velika noč in pa beda ljudstva, ki s sklonjeno glavo kleči pri božjem grobu in vzdihuje: Jezus nisi li odrešil tudi nas? Ni mogoče lepše izraziti obupnega položaja seljaka-trpina. Položaj pred izbruhom kmečkega upora je tako očrtan, da te pisatelj prisili do sodbe: Ni moglo drugače priti, kakor da se je ljudstvo kot en mož vzdignilo, da potepta vso laži-pravico in njene nositelje v prah. Gnev se te polasča, ko vidiš, da se pod krinko legalne pravice izvršujejo največja lopovstva. Kaka korupcija med plemstvom — samo z nje pomočjo se obdrži Tahi v svojem gnezdu na Susjedu. Najbolj pa te mora pretresti tragični konec Matije Gubca, kmečkega kralja. Da, v vzbujanju čustev je Šenoa pravi mojster. Prokletstvo nad Arlandovo Doro je najlepša, najbolj romantična poteza v povesti. To je duh maščevanja, ki visi nad gradom za stare krivice. Vso povest prevevajo etične ideje. Trda neizprosna roka pravice vlada. Ko vpije krivica do neba, se vzdigne ljudstvo, da zapiše pravico z mečem. Žrtve so padle pod rabljevim mečem, a duh ni izumrl. Prišel je dan pravice in svobode. In glej, samotne podrtine mole zdaj kvišku, kjer se je prej ponosno dvigal grad, strah seljaku, v dolini pa se razlega svobodna pesem in oratar gre zopet mirno za svojim plugom. Kot konec pa ti zveni nasproti harmonični akord evangelija o vse oblažujoči ljubezni. Ljubezen vladaj in zenači vse! Ko bi bil prevajavec izločil nekaj nelepih mest, ki za razvoj povesti itak nimajo nobenega pomena, bi bila

ta knjiga res biser, prenešen v našo književnost. Prevod je gladek in točen. Glede krajevnih imen se je vrinilo nekaj neljubih napak. Za Drnovo so tri iz-

NJ. VELIČANSTVO, OSEMLETNI ANAMSKI KRALJ
DUJ-TAN

rekanja: Drenova, Drenovec in Drnovo. Pravilno je samo: Drnovo. Izvirnik ima sicer Drenova, toda v prevodu bi se bila ta napaka lahko odpravila. Pravtako je namesto Žužemberk pravilno le: Žumberk, kakor ima izvirnik dosledno le Žumberak. Kume Uskok takrat za Žužemberk še vedel ni. Namesto Dubovo: Dobova! Sicer pa si bo čitatelj te malenkosti sam izpopolnil. Slovensko ljudstvo jih bo prebiralo te žalostne zpodbe kmečkega kralja, in spoznavalo v njih — svojo zgodbo. J. V.

Landesmuseum Rudolfinum in Laibach. Bericht für das Jahr 1907, erstattet vom Musealkustos Dr. phil. Walter Šmid. Laibach 1908. Str. 49 + 4 table. — Kot ponatisk iz „Mitteilungen des Musealvereines für Krain“ je izšla zgoraj omenjena brošura.

Ako želimo, da bi dosegel muzej res svoj smoter, je neobhodno potrebno, da izhajajo v raznih dobah poročila o njegovem stanju. Kakor lani, je izšlo poročilo tudi letos.

Poročilo je razdeljeno na več poglavij. V kroniki nam g. kustos dr. Šmid pojasnjuje spremembe, ki so se izvršile, glede zbirke v posameznih dvoranah. Na novo so se uredile zbirke iz hallstattske, latinske in rimske dobe; izkopine Dunajske ceste so shranjene v posebni omari; tudi zbirke iz srednjega veka in narodni predmeti so na novo urejeni. Isto velja o denarjih. Kmalu bo razstavljena geoplastična reliefna

karta kranjske dežele, ki jo izdeluje B. Lergertporer na Bledu. Lani je muzej obiskalo 13.052 oseb. Deželni odbor je poveril ureditev naravoslovnih zbirk dr. Gvidonu Sajovicu.

Arheološki oddelek kronike popisuje predmete, ki so prišli leta 1907. v muzej, namreč iz dobe stavb na koleh (Notranja gorica), iz rimskih grobov na Dunajski cesti v Ljubljani in iz staroslovnih grobov v Boh. Srednji vasi. Poseben oddelek nas seznanja s prirastki narodnih in obrtnih predmetov, namreč pohištva, tkanin, noš in lišpa; dalje denarjev, cerkvenih starin, umetnin, knjig in listov. Poročilo o naravoslovnem oddelku je spisal dr. Gvidon Sajovic, ki našteva vse predmete, ki so muzeju došli l. 1907. v rudninski in živalski zbirki.

Posebno vrednost dajo temu poročilu dodatne razprave, zlasti prva: Altslovenische Gräber Krains. Von Dr. phil. Walter Šmid. Tu popisuje izkopine na Žalah in Podonjicah v Bohinju, na Bledu, v Mengšu, v Komendi in Crnomlju. Toliko se je na Kranjskem že kopalo in izkopalo, a doslej smo še bore male izvedeli o slovanskih grobovih. Ni dvoma, da so so marsikje prezrli. Sedaj smemo upati, da se bo na te grobe bolj pazilo, da si polagoma pridobimo jasnejšo sliko o slovanskih starinah. Posebnost slovanskih grobov so neke vrste uhanov ali naušnic, kakor jih Hrvatje imenujejo; Nemci jih zovejo Schläfenringe, ker se nahajajo v grobeh tik senc. Pisatelj nam kaže te uhane tudi v slikah (tabla II.), in sicer v sedmih skupinah, v katere je razvrstil vse oblike doslej izkopanih uhanov.

GROF ANDREJ POTOCKI
umorjeni cesarski namestnik gališki

V „zaključku“ povzema na kratko zgodovino Slovencev, ko so se naselili v dosedanje pokrajine. Pisatelj zastopa mnenje, da so Longobardi, ko so se